

บทคัดย่อ

งานวิจัยเฉพาะเรื่องฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิตของจังหวัดกรุงเทพมหานคร สำหรับศึกษาผลกระทบและตัวทวีคูณที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2551

วิธีการศึกษาใช้การศึกษาแบบเชิงพรรณนาโดยนำข้อมูลของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดกรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ และเชิงปริมาณโดยใช้ตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิตประเทศไทย ขนาด 180 สาขาการผลิต ณ ราคาผู้ผลิต ปี พ.ศ. 2548 เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา โดยจำแนกได้เป็น 19 สาขาการผลิต เป็นฐานในการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผลผลิต ในการคำนวณหาค่าผลกระทบและตัวทวีคูณของรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษา พบว่า 1) รายได้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2551 ทั้งหมด 64,799.45 ล้านบาท มีผลผลิตเพิ่มขึ้นทั้งหมด 113,022.26 ล้านบาท โดยเป็นผลผลิตทางตรง 31,296.02 ล้านบาท และเป็นผลผลิตทางอ้อม 81,726.24 ล้านบาท โดยสาขาการผลิตที่เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สาขาพาหนะเดินทางภายในจังหวัด 27,999.88 ล้านบาท (ร้อยละ 24.77) อุตสาหกรรมอื่นๆ 24,877.27 ล้านบาท (ร้อยละ 22.01) บริการอื่นๆ 17,193.77 ล้านบาท (ร้อยละ 15.21) ตามลำดับ

2) รายได้ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2551 ทั้งหมด 56,836.92 ล้านบาท มีผลผลิตเพิ่มขึ้นทั้งหมด 101,993.50 ล้านบาท โดยเป็นผลผลิตทางตรง 29,180.76 ล้านบาท และเป็นผลผลิตทางอ้อม 72,812.75 ล้านบาท โดยสาขาการผลิตที่เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สาขาโรงแรม 27,311.30 ล้านบาท (ร้อยละ 26.78) บริการอื่นๆ 22,034.65 ล้านบาท (ร้อยละ 21.60) อุตสาหกรรมอื่นๆ 13,914.52 ล้านบาท (ร้อยละ 13.64) ตามลำดับ

3) ตัวทวีคูณจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลผลิต พบว่า ถ้ารายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 1 ล้านบาท จะทำให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้นทั้งหมด 1.74 เท่า โดยเป็นผลผลิตทางตรง 0.48 เท่า และเป็นผลผลิตทางอ้อม 1.26 เท่า โดยสาขาการผลิตที่มีตัวทวีคูณมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สาขาการท่องเที่ยวภายในจังหวัด 36.04 เท่า ผักและผลไม้ 41.22 เท่า บริการอื่นๆ 28.15 เท่า

4) ตัวทวีคูณจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อผลผลิต พบว่า ถ้ารายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 1 ล้านบาท จะทำให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้นทั้งหมด 1.79 เท่า โดยเป็นผลผลิตทางตรง 0.51 เท่า และเป็นผลผลิตทางอ้อม 1.28 เท่า โดยสาขาการผลิตที่มีตัวทวีคูณมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สาขาผักและผลไม้ 66.58 เท่า บริการอื่นๆ 28.50 เท่า (ผลิตผลทางเกษตรกรรม) อื่นๆ 26.77 เท่า

5) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีถิ่นที่อยู่ในภาคกลางเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครมากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 20.86 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 20.47 และภาคตะวันออก คิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 19.05 ตามลำดับ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยสูงสุด อยู่ในปีพ.ศ. 2549 ซึ่งขยายตัวจากปีก่อนคิดเป็นร้อยละ 3.22 และในช่วงปี พ.ศ. 2541 – 2547 การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มขยายตัว จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2548 – 2550 สัดส่วนการใช้จ่ายหดตัวอย่างต่อเนื่อง และกลับมาฟื้นตัวในปี พ.ศ. 2551

6) นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีถิ่นที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครมากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49.57 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ยุโรป คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 26.65 และแอฟริกา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.59 ตามลำดับ และรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศสูงสุด ในปี พ.ศ. 2548 โดยขยายตัวจากปีก่อนคิดเป็นร้อยละ 6.79 สำหรับการใช้จ่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2545 นักท่องเที่ยวต่างประเทศมีการใช้จ่ายเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตามลำดับ และสะดุดตัวลงในปี พ.ศ. 2546 ต่อเนื่องไปถึงในปี พ.ศ. 2548 – 2550 และเริ่มดีขึ้นในปี พ.ศ. 2551

ผลจากการศึกษาข้างต้น สามารถเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) เนื่องจากตัวทวิคูณของรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ สูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ภาครัฐควรวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมในสาขาการผลิตที่มีค่าตัวทวิคูณที่สูง เพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจจังหวัดในระดับสูงตามไปด้วย ดังนั้นจึงควรเน้นและจัดลำดับความสำคัญให้กับรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เป็น “วาระแห่งกรุงเทพมหานคร” ซึ่งจากศึกษาพบว่ารายได้ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เกิดผลกระทบเชื่อมโยงไปข้างหน้า ส่งผลให้เกิดผลผลิตในสาขาโรงแรมสูงสุด และสาขาการผลิตที่มีตัวทวิคูณของรายได้ของนักท่องเที่ยวในอัตราที่สูง ได้แก่ สาขาสาขาผักและผลไม้ โดยภาครัฐควรมีมาตรการดำเนินการ ดังนี้

- พัฒนาจังหวัดกรุงเทพมหานครให้เป็นศูนย์กลางของอาหารและผลไม้ โดยจะให้ความสำคัญตั้งแต่วัตถุดิบในการประกอบอาหาร ตัวอาหาร จนถึงร้านอาหาร ซึ่งเป็นการควบคุมคุณภาพตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง เนื่องจากไทยเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ และอาหารไทยมีชื่อเสียง เป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศ

- สนับสนุนให้เอกชนสร้างศูนย์ประชุมและจัดนิทรรศการนานาชาติในจังหวัด กรุงเทพมหานคร และส่งเสริมการขายการประชุมรวมเป็น Convention package รวมทั้งสร้างกิจกรรมเผยแพร่วิถีความเป็นไทย ซึ่งจะทำให้สามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวในจังหวัดด้านสาขา โรงแรม และผักและผลไม้

- ส่งเสริมให้จังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ภัตตาคาร และโรงแรมของเอเชีย โดยการพัฒนาลักสูตรในภาษาสากลร่วมกับสถาบันที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ

- กรมการท่องเที่ยวร่วมกับกรุงเทพมหานครจัดเทศกาลชิม ชี้อป ดูวิถีวิถีไทย อาหาร และผลไม้ตลอดปี

- จัดทำโครงการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มกับร้านค้า โรงแรม และภัตตาคารที่เป็นสมาชิกแก่นักท่องเที่ยวผู้ซื้อสินค้า เมื่อมีการซื้อสินค้าตั้งแต่ 2,000 บาทขึ้นไป

2) ในส่วนของผลผลิตจากรายได้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย จากศึกษาพบว่ารายได้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย เกิดผลกระทบเชื่อมโยงไปข้างหน้า ส่งผลให้เกิดผลผลิตในสาขาพาหนะเดินทางภายในจังหวัดสูงสุด และสาขาการผลิตที่มีตัวทวิคูณของรายได้ของนักท่องเที่ยวในอัตราที่สูง ได้แก่ สาขาการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ดังนั้นภาครัฐควรมีมาตรการดำเนินการ ดังนี้

- ปรับปรุงโครงข่ายคมนาคมในจังหวัดและระหว่างจังหวัดเชื่อมต่อ โดยแก้ไขปัญหาการจราจรในช่วง "คอขวด" ด้านการเดินทางออกจากกรุงเทพฯ ในทุกช่องทางเข้าออก โดยเฉพาะถนนวิภาวดีรังสิต ก่อนถึงสนามบินดอนเมือง

- ปรับปรุงการคมนาคมทางรถไฟให้มีความสะดวก สะอาดและรวดเร็ว เร่งรัดโครงการรถไฟรางคู่และรถไฟความเร็วสูงเมื่อถึงเวลาอันควร

- เชื่อมและขยายโครงข่ายคมนาคมให้เกิดวงแหวนหลายรอบให้ถึงกันเป็นวงจร

- ยกกระดับมาตรฐานของขนาด และคุณภาพของผิวจราจร

- ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม ทั้งในด้านคุณภาพของถนนและการลดระยะทาง

- วางแผนและปรับปรุงสถานี คมนาคม ทั้งทางบก เรือ ลอยฟ้า ใต้ดิน และอากาศให้เชื่อมต่อกันได้โดยสะดวก และให้มีการออกแบบที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีสัมภาระมาก โดยยึดเทคโนโลยีแบบพึ่งตัวเองมากที่สุด รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มีเด็กเล็ก ผู้อาวุโส และนักท่องเที่ยวที่พิการ

- จัดรายการท่องเที่ยวแบบครอบครัว (Family Tour) โดยให้มีส่วนลดพิเศษ เช่น ในด้านการเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ โดยมีส่วนลดสำหรับครอบครัว (Family discount)

3) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรร่วมกับกรมบัญชีกลางและกรุงเทพมหานคร พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรสังกัดสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สังกัดสำนักงานการคลัง กรุงเทพมหานคร ให้จัดทำแบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิตจังหวัดทุก ๆ 5 ปี เช่นเดียวกับตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิตของประเทศไทย ที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกรุงเทพมหานคร และการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นต้นแบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่สำนักงานคลังจังหวัดทั่วประเทศเพื่อขยายผลในการจัดทำแบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิตจังหวัด ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการวางแผนยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดต่อไป

4) สร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อการขยายตัวของสาขาการผลิตต่างๆ ของจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดย

- บูรณาการและระดมความคิดเห็นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติด้านการท่องเที่ยว และกระบวนการผลักดัน ติดตามและประเมินใน

เป็นผลเป็นรูปธรรม เพื่อให้รายได้จากการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับจังหวัดและประเทศในภาพรวม รวมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจในเติบโตต่อไป โดย

- จัดทำแผนปฏิบัติงาน (Action Plan) โครงการและงบประมาณด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งในด้านการตลาดและกายภาพให้สอดคล้องกัน ทั้งกับเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว

- ปรับปรุงฐานข้อมูลการท่องเที่ยวในหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว และฐานข้อมูลระดับจังหวัดและชาติในสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้สามารถประเมินบทบาทของการท่องเที่ยวไทยที่มีต่อเศรษฐกิจของจังหวัดและประเทศให้ครบถ้วน ชัดเจนและเที่ยงตรงยิ่งขึ้น

- สร้างความเข้าใจกับบุคลากร ทั้งในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานราชการ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสภาพของปัญหาการท่องเที่ยว มีวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ใหม่ สร้างเครือข่ายเพื่อสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพและมีการแก้ไขอุปสรรคร่วมกัน

5) รักษาฐานกลุ่มนักท่องเที่ยวภูมิภาคกลุ่มเดิม และขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวภูมิภาคกลุ่มใหม่ โดย

- ภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการขยายตัวของธุรกิจการบินด้วยสายการบินโลว์คอสต์ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวไทย และนักท่องเที่ยวจากเอเชีย ซึ่งเป็นตลาดหลักของจังหวัดกรุงเทพมหานครและประเทศไทย

- ปลูกฝังและรณรงค์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว สร้างความประทับใจในมิตรไมตรี หรือ Hospitality ของผู้คนที่ให้การต้อนรับและบริการอย่างมีอัธยาศัย มีน้ำใจด้วยรอยยิ้ม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ที่ยังคงฝังอยู่ในความรู้สึกตาม “ธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ” คือ “ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ” Hospitality ที่ว่านี้ จึงถือเป็น Core Competency สำคัญที่ยังคงอยู่ยากที่จะเลียนแบบได้ เป็นจุดเด่นต่อการสร้างความภักดี ให้มีการมาเยือนซ้ำอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อพิสูจน์จากการขยายตัวของกลุ่มผู้เดินทางซ้ำ ที่เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 10 ต่อปี แม้ในสายตาของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก จะมีความเห็นต่างไปบ้างก็เพียงเล็กน้อย ตามความสนใจของแต่ละตลาด แต่ส่วนใหญ่ประเด็นหลักจะเป็นในเรื่องของ ความหลากหลายและความทันสมัยของสินค้า อัธยาศัยไมตรี และความคุ้มค่าเงิน

- กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวแอฟริกาใต้ เป็นกลุ่มที่กำลังขยายตัว ซึ่งจะมีพฤติกรรมที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวในสถานที่ที่เคยไปมาแล้ว พักในโรงแรมเดิมที่เคยพัก ทำกิจกรรมเดิมๆ ไม่เรียนรู้สิ่งใหม่ โดยจะอ้างอิงคำบอกเล่าจากนักท่องเที่ยวที่เคยไปมาแล้วและประสบการณ์ของตนเอง (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2551) ดังนั้นภาครัฐจะควรสนับสนุนให้มีการจัดระเบียบและมาตรฐานของโรงแรม ภัตตาคารและสถานบันเทิงต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการขยายเส้นทางบินตรงระหว่างไทยและประเทศในภูมิภาคแอฟริกามากขึ้น

6) ปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงและไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความวุ่นวายทางการเมือง เป็นต้น จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครและประเทศไทยลดลง ภาครัฐจึงควรดำเนินการโดย

- ควรจัดกิจกรรมขึ้นในจังหวัดกรุงเทพมหานครในพื้นที่สำคัญจุดต่างๆ ของจังหวัด เพื่อช่วยฟื้นบรรยากาศการท่องเที่ยวและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

- มีมาตรการและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนปรองดองของชาติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อลดความกังวลในเรื่องความวุ่นวายทางการเมืองของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ